

bitev dobrih učiteljev je pa potrebno, da se jim zagotovi tako stanje, da se bodo brez velike skrbi za vsakdanji živež mogli posvetiti svojemu stanu — šoli. „Delavec je vreden plačila“ pravi pregovor in od učiteljev se vendar ne more zahtevati, da bi se edino oni ne ravnali po tem izreku. Po pravici smemo zahtevati, ker vse svoje dušne in telesne moči za národov napredek žrtvujemo, da nas tudi národ pošteno živi in dostojno odškoduje. Kot omikan in inteligenten človek hoče in mora učitelj ne samo živeti, kakor živijo omikani ljudje, on hoče tudi otroke svoje tako vzgojevati kakor vsak drug omikan človek. Kratko: zahteva se od učiteljev mnogo, a plača za vse to je slaba.

Národ hoče od učitelja, da mu duša vedno ostane mej národom in z národom, a za telo njegovo ne skrbi dosti, in marsikdo bi rad, da bi bil učitelj brez telesnih potreb.

Sedanje bedne razmere o učiteljskih pravicah so velik opovir dobremu šolstvu in napredku sploh. Zato pa vidimo skoro po vseh kronovinah našega cesarstva živo gibanje za izboljšanje gmotnega stanja učiteljem in učiteljicam, tedaj bi tudi na Kranjskem ne smeli zaostajati. Splošno načelo je, da denar naložen za šole ni izgubljen, ni slabo naložen, saj ostane v deželi, in prinašal bode potomcem našim dobre obresti. Boljše plačan učitelj bode srenji in deželi hvaležen, bode veselo in uspešnejše poučeval v šoli.

Poznam može v visokem deželnem zboru, katerim je kranjsko ljudsko šolstvo gorko pri srci, ali povedati morem, da se nekaterim ljudski žep malo preveč smili. Mi učitelji tudi vemo, da so davki visoki, ali tega nismo mi krivi, in ni pravično, da je ravno naš stan najprvi stan tam, kjer se varično ravna, naj zadnji pa tam, kjer se delavec po zasluženji plačuje. V rokah našega slavnega deželnega zbora je, da si ohrani in pridobiva dobrih učiteljev in po njih dobrih šol ter izobraženje našega národa. Z izobraženostjo raste tudi národovo duševno in materijelno blagostanje. Ker naši poslanci posebno za blagostanje našega národa skrbijo, nadejamo se, da se bodo skoraj resno poprijeli dela ter postavili močno podstavo národovi omiki — dobro ljudsko šolstvo. Kdor pa to toli važno delo zavlačuje ali mu še celó dela nasprotno, ni prijatelj národa.

Zaradi tolike važnosti dobrega ljudskega šolstva, zaradi tolike važnosti o pridobitvi in ohranitvi dobrih učiteljev, zaradi veljave učiteljskega stanu, zaradi vnemanja učiteljev za izpolnovanje dolžnosti svojih, zaradi sedanje velike draginje, zaradi velikih terjatev, katerim mora učitelj v šoli in zvonaj šole zadostovati, zaradi velikega izobraževanja, katerega si mora učitelj po 12 let po šolah iskati, zaradi pomanjkanja dobrih učiteljev, kateremu morejo le dobre plače odpomoči, predlagam, da naj slavna skupščina vzprejme sledeči predlog:

„Ker so sedanje učiteljske plače na Kranjskem slabe, sklenimo jednoglasno iz zgoraj navedenih vzrokov, da vložimo prošnjo slavnemu deželnemu zboru za povišanje naših plač, da bi bile tolike, kakeršne imajo naši sosedni sotrudniki na Štajarskem ali pa vsaj tolike, kakeršne je lansko leto koroški deželni zbor svojim učiteljem privolil z dostavkom, da bi se slavni deželni zbor oziral tudi na gospodičine učiteljice in posebno na one učiteljske moči, katere nimajo prostega stanovanja“.

Beseda o novih volitvah zastopnikov učiteljstva v c. kr. šolski svét.

V vsakem zboru igra glavno in najimenitnejšo ulogo razum, odločno ravnanje ter korenjaško, nezavisno in možato potezanje za pravo. V vseh takih in enakih korporacijah more zadobiti veljavo samo isti, kateri ima poleg čistega, nedotak-

ljivega značaja, obilo dušnih zmožnosti, katere zna v vbrani besedi in na pravem mestu s pravo besedo — uporabiti, pa tudi isti, ki se ne dá zapeljati niti od truda, niti od družih, vzlasti osebnih ozirov in dobičkarij. Kdor se svoje naloge popolnoma zavé, kdor samo za njo živi ter se ne po strasti, ne po nehvaležnosti ne dá odvrniti od jedino prave poti, kdor ima te sposobnosti, takih mož zastopnikov je tudi le preveč potreba. Vzlasti, od kar je nam deželna šolska postava z dné 9. marcija 1879. l. to korporacijo na tak način preustrojila, da je vedno političen uradnik nje prvosednik. Kdor v sebi take zmožnosti čuti; kdor ima i v resnici take lastnosti: tak ljudski učitelj naj se voli v c. kr. okrajni šolski svét za zastopnika svojim tovarišem. Letos poteče dóba dosedanjim udom c. kr. okrajnih šolskih svétov. Predno si zopet druge zastopnike volimo, vprašajmo se, ali so sedanji zastopniki storili svojo dolžnost kot zastopniki učiteljev, kot narodnjaki in kot naprednjaki v šolski éri? Prerešetaimo njih sposobnosti, njih lastnosti, njih delavnost, — predočimo si njih delo v pretečeni šestletni dóbi in odgovorimo si, ali so bili naši pravi zastopniki, ali so vredni, da jim ta mandat še za prihodnjo šestletno dóbo z lahko vestjo izročimo, ali smo varni, da nas bodo v c. kr. okrajnem šolskem svétu varovali napadov in nas po pravici zagovarjali?

Predočimo si zato pravi in mogočni delokrog c. kr. okrajnega šolskega sveta!

Če natanjko pregledamo šolsko postavo z dné 25. februvarja 1870. l. št. 11 in pa postavo z dné 9. marcija 1879. l., v katerih se delokrog krajnih, okrajnih šolskih svétov in deželnega šolskega sveta nadrobno označuje; če nadalje v praktično življenje pogledamo, ter si delokrog vseh teh svétov tako obrišemo, kakor ga v resnici uporabljajo: tedaj se nam pokaže še le pravi delokrog vsacega teh šolskih svétov. Takoj pa tudi sprevidimo, da ima za vsacega ljudskega učitelja največ veljave in vrednosti c. kr. okrajni šolski svét. Iz njega izhaja učitelju pogum, pomoč in zaslomba pri izpolnjevanji njegovih težkih dolžnosti. Okrajni šolski svéti ali delajo in pripomorejo, da šolstvo in učiteljstvo napreduje, ali pa, da zaostaja in hira.

C. kr. okrajni šolski svét je za posameznega učitelja, kakor tudi za ves šolski okraj največje važnosti. Kolika naloga, odgovornost se terja od zastopnikov ljudskih učiteljev v tem svétu! Ti morajo biti zagovorniki svojih kolegov, ti morajo posredovati, da se strast ali pa nevednost ali terma, ne na strani c. kr. okrajnega šolskega sveta, ne na strani tožitelja ali toženca do vrhunca ne tira, da konečni izid ne udari preveč propalo stranko, kar je vsikdar za ljudske učitelje velika izguba.

Ne nameravam, da bi nadrobno popisal vse lastnosti, koje naj bi imeli naši zastopniki v c. kr. okrajnem šolskim svétu; vsak učitelj sam vé, da je za njega samega kakor za vse njegove tovarišev le prevažno, kako se vedéjo zastopniki v okrajnem šolskem svétu in koliko imajo tù vpliva. Zato pravim: Volimo si prave ljudske učitelje kot ude v c. kr. okrajni šolski svét, značajne može, nadarjene, nesebične, delavne poštenjake! Tako bode mogoče, da sebi prihranimo mnogo težav in da moremo se krepko braniti našim sovražnikom, da moremo braniti naše pravice in da se nam nij bati krivice. Časi so resni. Čujmo, da ne izgubimo nobene svojih pravic in da ne bomo osamljeni in zapuščeni. Pomagajmo si sami, in Bog nam bode pomagal!

Književnost.

— „Vrtnarstvo“ s posebnim ozirom na obdelovanje in oskrbovanje šolskih vrtov. Po naročilu vis. c. kr. kmetijskega ministerstva spisal Gustav Pire, tajnik c. kr. kmetijske